

Önsöz

Birtakım esrarengiz adamlar at üstünde Yunanistan topraklarında dolaşmaktadır. Köylüler onları tarlalarından veya kulübelelerinin kapısından kuşkuyla izlemektedir. Deneyimleri onlara sadece tehlikeli kişilerin gezgin olduğunu öğretmiştir: Askerler, paralı askerler, köle tüccarları... Ufka doğru ilerleyip gözden kayboldukları âna kadar kaş çatıp homurdanırlar. Silahlı yabancılardan hazzetmezler.

Atlılar köylüleri önemsemeden yollarına devam ederler. Aylardır dağlara tırmanarak, dağ geçitlerini, vadileri, nehirleri aşarak, adadan adaya yelken açarak yol almaktadırlar. Bu tuhaf görevi üstlendiklerinden beri kasları sertleşmiş, zorluklara dayanma güçleri artmıştır. Görevlerini yerine getirmek için, neredeyse sürekli savaş halinde olan bir dünyanın vahşi topraklarından geçmeleri gerekmektedir. Çok özel bir avın peşine düşmüş avcılardır bunlar. Arkasında hiçbir iz bırakmayan, sessiz ve kurnaz bir avın.

Görenlerin huzurunu kaçırın bu özel görevliler uğradıkları limanlardan birindeki bir tavernada ızgara ahtapot eşliğinde şarap içmeye oturmuş, sarhoş olup tanımadıkları adamlara karşı dilleri açılmış olsa –tedbiri elden bırakmadıklarından asla böyle bir şey olmaz ya– müthiş yolculuk öyküleri anlatabilirlerdi. Vebanın kasıp kavurduğu toprakların içlerine kadar girerler. Yakıp yıkılmış ülkelerden geçmiş, kılıçlarını kuşanmış isyancıların ve paralı askerlerin gaddarlıklarını ve arkalarında bıraktıkları dumanı tüten külleri görürler. Geçtikleri uçsuz bucaksız bölgelerin haritaları henüz var olmadığı için bazen yollarını kaybederler, kâh kızgın güneş altında kâh fırtınalara göğüs gererek günlerce ne yapacaklarını bilmez halde dolaşırlar. Korkunç bir ishale yakalanmalarına neden olan iğrenç suları içmek zorunda kalırlar. Ne zaman yağmur yağsa at arabaları

ve katırları çamura saplanır, dizlerinin üzerine çöküp çamura kaplanacak kadar yorulana kadar bağırarak, küfrederek arabalarını çamurdan çekip çıkartırlar. Herhangi bir sığınaktan fersahlarca uzakta gece aniden bastırduğunda onları akreplerden koruyacak sadece pelerinleri vardır. Kafalarındaki bitin kaşıntısından çıldırarak gibi olmanın da sürekli yolları tutan haydutların korkusuyla yaşamının da ne demek olduğunu öğrenirler. Sonu gelmez ıssızlıklarda at sürerlerken, yolun bir sonraki dönemecine saklanmış bir grup haydutun nefeslerini tutarak bekliyor olabileceğini, üzerlerine çullanıp onları acımadan öldürebileceğini, keselerini çalıp henüz soğumamış cesetlerini çalılıkların arasına terk edebileceğini birçok kez kanları donarak akıllarından geçirirler.

Korkmalarının mantıklı bir nedeni vardır. Mısır kralı, denizin öbür yanındaki görevlerine göndermeden önce onlara büyük miktarda para emanet etmiştir. O tarihte, yani Büyük İskender'in ölümü üzerinden yarım asır bile geçmemişken, büyük bir serveti yanında gezdirmek intihar sayılabilecek kadar risklidir. Ve soyguncuların hançerleri, salgın hastalıklar veya bindikleri geminin batması böyle pahalı bir misyonu tehlikeye atacak olsa bile, Nil Nehri'nin suladığı topraklarda hüküm süren firavun, ajanlarını sınırları aşıp büyük mesafeler katetmek üzere tüm yönlere göndermekte ısrar ediyordur. Gizli avcılarının bilinmez tehlikelere meydan okuyarak peşine düştüğü bu ava sahip olmayı tutkuyla, sabırsızlıkla ve ıstıraplı bir hararetle arzuluyordur.

Gerek kulübelerinin kapısında oturmuş dua eden köylüler gerekse paralı askerler ve haydutlar bu yabancı atlıların neyin peşinde olduklarını bilseler şaşkınlıktan küçük dillerini yutarlardı.

Kitaplardı; aradıkları şey kitaplardı.

Bu, Mısır sarayının en iyi saklanan sırrıydı. Dönemin en güçlü adamlarından biri olan İki Ülke'nin Efendisi, Büyük İskenderiye Kütüphanesi'ne dünyanın bütün kitaplarını getirtmek için hayatını ve rirdi (aslında başkalarının hayatını; kral söz konusuysa bu hep böyle olurdu). En eksiksiz, en mükemmel kütüphaneyi kurmak, burada zamanın başlangıcından beri tüm yazarların eserlerini içeren bir koleksiyon oluşturmak en büyük hayalimdi.

İlk satırları yazıp yeni bir kitabın eşiğinden içeri adım atmak beni her zaman korkutmuştur. Bütün kütüphaneleri ziyaret ettiğimde, defterlerim hararetle notlarla dolup taşıduğunda, beklemeyi sürdürmek için artık mantıklı, hatta gülünç özürler bulamadığımda yazmayı birkaç gün daha geciktirir, bu sırada korkağın teki olmanın ne demek olduğunu anlarım. Kısacası bu işi beceremeyecekmişim gibi hissederim. Yazacaklarım her şeyiyle mükemmel olmalıdır; tonuyla, mizahıyla, şiirseliğiyle, ritmiyle, vaat ettikleriyle. Yazılmayı bekleyen bölümler çoktan öngörülmüş, işe başlamak için seçilen kelime haznesinin içinden doğmaya can atmaktadır. İyi de nasıl? O anda bana ayak bağı olan şey şüphelerimdir. Her kitapla birlikte başlangıç noktasına dönerim, yüreğim bütün başlangıçlarda olduğu gibi huzursuzca çarpar. Marguerite Duras'ın dediği gibi yazmak, yazarsak ne yazabileceğimizi keşfetmeye girişmektir, ayağımızın altındaki zeminin sarsıldığını hissediyormuşsunuz gibi mastardan şart kipine, oradan dilek kipine geçmektir.

Aslında nasıl yapacağımızı bilmeden yapmaya başladığımız diğer şeylerden o kadar da farklı değil: Başka bir dili konuşmak, otomobil kullanmak, anne olmak. Yaşamak.

Şüpheler içinde kıvrandıktan, bütün ertelemeleri ve bahaneleri tükettikten sonra sıcak bir temmuz günü öğle sonrası önümdeki bomboş sayfayla yüzleşirim. Yazmaya av peşindeki gizemli avcılar imgesiyle başlamaya karar vermişimdir. Onlarla özdeşleşirim; sabırları, metanetleri, zaman kaybetmeleri, ağır ilerleyen ama yüksek adrenalinli arayışları hoşuma gider. Yıllar boyunca araştırmacı olarak çalıştım, kaynaklara başvurdum, tarihsel materyalleri belgelemekle ve öğrenmekle uğraştım. Ancak, o kritik an geldiğinde, keşfettiğim gerçek ve belgelenmiş tarih bana o kadar muhteşem geliyor ki düşlerimi istila edip ben istemeden bir anlatı formunu almaya başlıyor. Kendimi antik dönemdeki vahşi ve çalkantılı Avrupa'nın yollarına düşen kitap avcılarının yerine koymak için dayanılmaz bir istek duyuyorum. Onların yolculuklarını anlatarak yazmaya başlasam nasıl olur? İşe yarayabilir ama hayal gücüm fazla mesai yaparken somut verilerin iskeletinin ayırt edilebilir kalmasını nasıl sağlayabilirim?

Sanırım kitabın başlangıcı Kral Süleyman'ın Hazinesi'ni veya Kayıp Ahit Sandığı'nı arayış yolculukları kadar masalsı oldu, ancak elimizdeki belgeler megaloman Mısır krallarının zihninde böyle bir şeyin gerçekten var olduğunu gösteriyor. Belki orada, MÖ 3. yüzyılda, dünyanın istisnasız bütün kitaplarını evrensel bir kütüphanede toplama rüyası ilk ve son kez gerçek olmuştu. Oysa bugün bu bize Borges'in büyüleyici, soyut bir öyküsü –veya belki onun en büyük erotik fantezisi– gibi görünüyor.

İskenderiye'de böyle büyük bir projeye girildiği zamanlarda uluslararası kitap ticareti diye bir şey yoktu. Köklü bir kültürel yaşama sahip olan kentlerde kitaplar alınıp satılabiliyordu ama henüz genç bir kent olan İskenderiye'de değil. Kaynaklar bize kralların koleksiyonlarını zenginleştirmek için mutlak güçlerinin getirdiği muazzam avantajı kullandıklarını söylüyor. Satın alamadıklarına el koyarlardı. Peşine düştükleri kitabı ele geçirmek için kelle uçurmak veya tarlaları ateşe vermek gerekiyorsa, ülkelerinin görkemini anlamsız ahlaki ilkelerden daha önemli olduğunu söyleyip gereken emri verirlerdi.

Tabii düzenbazlık da hedeflerine ulaşmak için yapmaya hazır oldukları şeyler arasında yer alıyordu. III. Ptolemeos, Eshilos'un, Sofokles'in ve Euripides'in tiyatro festivallerinde ilk sahnelendiklerinden beri Atina arşivinde saklanan oyunlarının orijinallerini ele geçirmeye can atıyordu. Firavun, elçilerini göndererek bu değerli eserleri titiz kâtiplerine kopyalatmak üzere ödünç almak istedi. Atinalı yetkililer on beş gümüş talent gibi günümüzün milyonlarca dolarına denk, yüksek bir teminat talep ettiler. Mısırlılar istenen teminatı ödediler, reveranslar arasında teşekkürlerini sundular, aldıkları emanetleri –söz gelimi– on iki dolunay geçene kadar iade etme sözü verdiler, sapasağlam iade etmezlerse tanrıların kendilerini en korkunç lanetlere cezalandırmasını dilediler ve tabii ardından verdikleri depozitodan feragat ederek kitapları gasp ettiler. Atinalı yetkililerse bu zorbalığı sineye çekmek zorunda kaldılar. Perikles döneminin mağrur başkenti, hububat –o çağın petrolü gibiydi– ticaretine hükmeden Mısır'ın kudretiyle boy ölçüşemeyecek bir krallığın taşra kentlerinden birine dönüşmüştü.

İskenderiye ülkenin ana limanı ve yeni yaşamsal merkeziydi. Kadim zamanlardan beri, bu büyüklükteki ekonomik bir gücün eli rahat rahat sınırlarının ötesine uzanabiliyordu. Menşei ne olursa olsun tüm gemiler, kütüphanenin bulunduğu başkente uğradıklarında derhal bir aramadan geçiriliyorlardı. Gümrük memurları buldukları her tür yazılı metne el koyuyor, yeni papirüslere kopyalatıyor, kopyaları verip orijinaleri alıkoyuyorlardı. Limana götürülen kitaplar, menşelerini belirten, “filanca gemiden alındı” gibi kısa bir notla birlikte kütüphanenin raflarını boyluyordu.

Dünyanın tepesindeysen gösterilen lütfun sınırı yoktu. Denilene göre II. Ptolemeos dünya üzerindeki tüm ülkelerin hükümdarlarına ulaklar göndermişti. Mühürlü bir mektupla onlardan koleksiyonuna eklenmek üzere ellerindeki hemen her şeyi –krallıklarındaki şiir ve düzyazı yazarlarının, hatiplerin ve filozofların, hekimlerin ve kâhinlerin, tarihçilerin ve diğer her tür yazarın eserlerini– gönderme zahmetine katlanmalarını istiyordu.

Ayrıca –ve bu hikâyenin girizgâhı olmaya uygun gördüğüm üzere– Mısır kralları ajanlarını keseleri dolu olarak, mümkün olduğu kadar çok kitap satın almaları ve gittikleri her yerde en eski kopyaları bulmaları emriyle bilinen dünyanın tehlikeli yollarına ve denizlerine gönderdiler. Firavunların kitap iştahı ve kitaplara ödedikleri rakam dolandırıcıların ve sahtekârların ilgisini çekti. Eskittikleri papirüsleri kullanarak değerli gibi görünen ama düzmece metinler içeren eserler ürettiler; birkaç eseri birleştirip daha uzun bir esermiş gibi sundular; türlü türlü zekice numaralar icat ettiler. Aralarından akıllı ve mizah duygusuna sahip biri, Ptolemeos soyunun iştahını kabartacak şekilde usturuplu bir dille yazılmış, özgün eserler bile kaleme aldı. Eserlerinin başlıkları oldukça eğlenceli ve günümüz pazarlamacılarını aratmayacak türdeydi; örneğin: “Thukididis’in Anlatamadıkları.” Thukididis’in yerine Kafka’yı veya Joyce’u koyun ve sahtekârın biri koltuğunun altında yazarın uydurma hatıratı ve duyulmamış sırlarıyla böyle bir kütüphaneye gelse nasıl beklenti yaratacağını bir düşünün.

Kütüphanenin alıcıları sahtekârlık şüphesiyle temkinli davranmaya çalışsalar da değerli olabilecek bir kitabı gözden kaçırıp

firavunun öfkesini üzerlerine çekmekten korkuyorlardı. Firavun ara sıra koleksiyonundaki eserleri, askerlerinin geçit törenini izlerken hissettiğine benzer bir gururla incelemeye geliyor, kütüphanenin yönetiminden sorumlu Falırolu Demetrius'a şimdi kaç kitaba ulaştık diye soruyordu. Demetrius'da ona son rakamı bildiriyordu: "Şimdiden iki yüz bini geçtik, Haşmetmeab; kısa sürede beş yüz bine ulaşmak için gerekenleri tamamlamaya çalışıyorum." İskenderiye'de ortaya çıkan bu kitap açlığı, saplantılı bir deliliğe dönüşmeye başlamıştı.

Kitapların kolayca bulunabileceği bir ülkede ve zamanda doğdum. Evimin her tarafı kitaplarla doluydu. Yoğun çalıştığım zamanlarda, bir hevesle giriştiğim yazılarıma kaynak oluşturmak için çeşitli kütüphanelerden ödünç aldığım düzinelerce kitabı sandalyelerden, hatta odanın zemininden yükselen kuleler halinde üst üste diziyordum. Bazılarını da üzerine konacakları bir ev bulamamış üçgen çatılar gibi açık ve yüzüstü halde bulmak mümkündü. Şimdilerde bu kitapları iki yaşındaki oğlum sayfalarını buruşturmasın diye kanepenin baş dayanağı üzerine istif ediyorum ve dinlenmek için oturduğumda köşeleri enseme batıyor. Kitapların fiyatını yaşadığım kentteki metrekare başına kira fiyatlarıyla karşılaştırdığımda, kitaplarımın oldukça pahalı kiracılar olduklarını görüyorum. Ama büyük fotoğraf albümlerinden her zaman midye gibi kapanmaya teşne olan, ciltleri tutkalla yapııştırılmış kâğıt kapaklı kitaplara varana kadar her birinin evimi daha sıcak bir yer yaptığına da inanıyorum.

İskenderiye Kütüphanesi'nin raflarını doldurmak için harcanan çabalar, yapılan yolculuklar, çekilen zorluklar egzotik bir çekiciliğe sahip görünebilir. Bunlar tuhaf vakalardır, her biri birer maceradır; baharat peşinde Doğu Hint Adalarına yapılan efsanevi yolculuklar gibi. Günümüzün dünyasında kitaplar öyle sıradan, teknolojik yeniliklerin ışıltısından öyle yoksun ki yakında ortadan kalkacaklarına dair kehanetler gırla gidiyor. Kitapların neslinin tükeneceğini, yerlerini elektronik cihazların alacağını ve sonsuz eğlence olanakları karşısında yenilgiye uğrayacaklarını öngören gazete makaleleri arada bir karşıma çıktıkça dehşete kapılıyorum. İçlerinde işi felâ-

ket tellallığına vardırırlar, bir dönemin kapanmak üzere olduğunu, kitapçılırların kapandığı, kütüphanelerin tenhalaştığı gerçek bir kıyametın geldiğini ileri sürüyorlar. Sanki çok yakında kitapların etnoloji müzelerinde, tarih öncesi mızrak başlırlarının yanında sergileneneğini ima eder gibiler. Bu tür görüntüler zihnime kazınmış bir halde bakışlırlarımı sıra sıra dizilmiş kitaplırlarım ve vinil plaklırlarım üzerinde gezdiriyor, eski ama sevimli bir dünyanın yok olmak üzere olup olmadığını merak ediyorum.

Peki ama bundan emin miyiz?

Kitap zamanın sınavından başarıyla geçmiştir, uzun mesafe koşucusu olduğunu kanıtlamıştır. Ne zaman kalkıştığımız devrimlerin rüyasından veya yaşadığımız insani felaketlerin kâbusundan uyan-sak kitap hâlâ oradaydı. Kitap, Umberto Eco'nun dediği gibi, kaşık, çekiç, tekerlek veya makasla aynı kategoride yer alıyor. İcat edildiğinden beri daha iyisi yapılamadığı için.

Elbette teknoloji eski monarşileri tahtından edecek kadar göz kamaştırıcı ve güçlü. Ancak teknolojinin ürünleri hızla eskiyip moda olmaktan çıktığı için hepimiz kaybettiğimiz şeylerin –fotoğrafların, dosyaların, eski işlerin, hatırların– özlemine duyuyoruz. Önce kasetlerimizdeki şarkılar gitti, ardından da VHS bantlara kaydedilmiş filmlerimiz. Teknolojinin modasını geçirmekte ısrar ettiği şeyleri toplamak için beyhude bir çabayla uğraşlıyoruz. DVD çıktığında nihayet arşivleme problemlerimizi ilelebet çözdüğümüz söylendi fakat şimdi de sürekli yeni cihazlar satın almayı gerektiren, daha küçük boyutlarda yeni depolama ürünleriyle karşımıza çıkıyorlar. İşin komik tarafı, on asır önce sabırla kopyalanmış bir elyazmasını hâlâ okuyabilmemize rağmen sadece birkaç sene öncesinden kalmış bir videoteybe veya diskete artık bakamıyoruz; tabii evlerimizin bir köşesini vadesi dolmuş cihazlar müzesine dönüştürüp birbiri ardına satın aldığımız bilgisayarlırları ve video oynatıcıları saklamamışsak.

Unutmayalım ki kitaplar tarih kayıtlarına geçmemiş bir savaşta asırlarca müttefikimiz olmuşlardır. Bu savaş, değerli yaratımlarımızı –hayatımıza taze bir soluk getiren kelimeleri, yaşadığımız kaosu anlamak ve içinde yaşamayı sürdürebilmek için icat ettiğimiz kurmacaları, sert bir kayaya benzeyen cehaletimizi sürekli yontmak

için kullandığımız, gerek doğru gerek yanlış ama her zaman geçici olan bilgilerimizi- korumak içindir.

Bu araştırmaya kendimi bu yüzden verme kararı aldım. Her şey sorularla, bir sürü soruyla başladı: Kitaplar ne zaman ortaya çıktı? Kitapları çoğaltmak veya yok etmek için gösterilen çabaların gizli tarihçesi nedir? Bu esnada neleri kaybettik, neleri kurtardık? Neden bazıları klasik oldu? Kaçı zamanın dişlerine, ateşin tırnaklarına, suyun zehrine kurban gitti? Hangi kitaplar öfkeyle yakıldı, hangileri büyük bir tutkuyla kopyalandı? Aynı kitaplar mı?

Bu anlatı, bir anlamda o kitap avcılarının macerasını sürdürme girişimi. Bir bakıma kayıp elyazmalarını, bilinmeyen hikâyeleri, kısılmak üzere olan sesleri ararlarken onlara umulmadık bir yol arkadaşı gibi eşlik etmek istiyorum. Belki dört bir tarafa yayılan bu gezginler megaloman bir saplantının esiri olan kralların yardakçılarındılar. Her ne kadar saçma görünse de belki görevlerinin önemini anlamamışlardı ve açık havada geçirdikleri gecelerde yaktıkları ateşin son korları da sönerken bir çığının hayali için hayatlarını tehlikeye atmaktan bıktıklarını mırıldanıyorlardı. Kuşkusuz terfi etme şanslarının daha yüksek olduğu bir göreve, mesela Nübye Çölü'ndeki isyanı bastırmaya veya Nil Nehri'ndeki kayıkların yükünü teftiş etmeye gönderilmeyi tercih ederlerdi. Ancak sanırım bir hazinenin pek çok yere saçılmış parçalarıymış gibi tüm kitapların izini sürerek bilmeden bizim dünyamızın temellerini atmış oldular.

I

**YUNANİSTAN'IN GELECEK
HAYALİ**

Dünyevi Zevklerin ve Kitapların Kenti

1

Tacirin genç ve can sıkıntısından patlamak üzere olan karısı tek başına uyumaktadır. Kocasını Akdeniz'deki Kos adasından Mısır'a yelken açalı on ayı geçmesine rağmen Nil'in suladığı topraklardan tek bir mektup bile gelmemiştir. On yedi yaşındadır, henüz çocuk doğurmamıştır ve *gynekeionda*¹ bir şeyler olmasını bekleyerek geçirdiği, dedikodu olmasın diye dışarıya çıkmadığı monoton hayatına artık dayanamıyordur. İlgilenecek bir meşgalesi de yoktur. Kölelere eziyet etmek başta eğlenceli gibi görünmüştür ama onu gün boyu oyalamak için yeterli değildir. Bu yüzden başka kadınların onu ziyarete gelmesinden mutlu olmaktadır. Kapısını kim çalıyor olursa olsun, geçmek bilmeyen saatlerin kurşun gibi ağırlığını hafifletmek için oyalanacak bir şeylere çaresizce ihtiyaç duyuyordur.

Köle kız, yaşlı Gílide'nin geldiğini haber verir. Tacirin karısı bu sefer biraz olsun hoşça vakit geçirmeye kararlıdır: Eski sütanesi Gílide çok komik ve müstehcen hikâyeler anlatan, ağzı bozuk bir kadındır.

“Gílide Anam! Evime gelmeyeli aylar oldu.”

“Uzakta oturduğumu biliyorsun kızım, artık sinek kadar bile takatim yok.”

“Hadi, hadi” der tacirin karısı, “kimbilir kaç adamla cilveleşecek kadar takatin var ama.”

“Geç bakalım dalganı” diye itiraz eder Gílide, “ama o dediğin siz genç kızların işi.”

Yaşlı kadın dudaklarında fattan bir gülümsemeyle ayartıcı kelimeler seçerek nihayet gelişinin nedenini açıklar. Olimpiyat Oyunları'nda iki kez güreş şampiyonu olmuş güçlü, yakışıklı bir genç,

1) Antik Yunan döneminde evin kadınlara ayrılan bölümü; bir tür haremlik.
[ç.n.]

tacirin karısına göz koymuştur, arzuyla yanıp tutuşuyordur ve âşığı olmak istiyordur.

“Hemen kızma da teklifini dinle. Sevda acısı delikanlının yüreğine işlemiş. Kendi mutluluğun için ona bir şans ver. Hiçbir şey yapmadan oturacak mısın?” diye sorar Gílide, genç kadını günaha davet ederek. “Farkında olmadan bir de bakmışsın yaşlanmışsın, tazeliğinden geriye küller kalmış.”

“Aman, sus, sus...”

“Hem kocan olacak adam Mısır’da neler karıştırıyor? Bir mektup bile yazmadı, seni unuttu, eminim çoktan başka çiçeklerden bal almaya başlamıştır.”

Gílide genç kadının son direncini de kırmak için dil döküp Mısır’ın, özellikle de İskenderiye’nin onu bir başına bırakıp uzaklara giden nankör kocasına neler sunabileceğini anlatır: Bolluk, zenginlik, her zaman ılıman ve baştan çıkarıcı bir iklimin büyüğü, gösteriler, sürüyle filozof, kitaplar, altın, şarap, ergen kızlar ve gökte parlayan yıldızlar kadar çok sayıda çekici kadın...

Yukarıda, MÖ 3. yüzyılda yazılmış, o dönemin günlük hayatından yoğun bir kesit sunan kısa bir Yunan tiyatro oyununun başlangıcını serbest bir şekilde tercüme ettim. Bunun gibi küçük oyunlar, bir tür dramatik okuma sunuyor olmaları sayılmazsa, muhtemelen sahnelenmiyorlardı. Mizahi, bazen de pikaresk² türdeki bu tür metinler, kırbaçlanan kölelerin, zalim efendilerinin, muhabbet tellallarının, ergen çocukları yüzünden çaresizlik içinde olan annelerin veya cinsel tatmin bulamamış kadınların yasak dünyasına açılan pencerelerdi. Edebiyat tarihindeki ilk çöpçatanlardan biri olan Gílide, mesleğinin sırlarına vâkıf olmuş profesyonel bir muhabbet tellalıdır ve hiç tereddüt etmeden kurbanlarının en zayıf noktasını hedef alır: Herkeste olan yaşlanma korkusunu. Ancak Gílide, yeteneğini acımasızca kullanmasına karşın, bu sefer başarısız olur. Aralarındaki diyalog, uzaklardaki kocasına sadık kalan veya belki de zina yapmanın getireceği korkunç risklerden çekinen genç kadının Gílide’ye karşı sevecen iğnelemeleriyle sona erer. Tacirin karısı ona,

2) Serseri, maceracı tipleri konu eden serüven anlatısı. [ç.n.]

“aklını mı yitirdin” diye sorar ama öbür yandan şarap ikram ederek gönlünü almayı da ihmal etmez.

Bu metin, içerdiği mizahın ve canlı bir tonda yazılmış olmasının yanı sıra, sıradan insanların dönemin İskenderiye’si hakkında ne düşündüklerini ortaya koymasından da ilginçtir: Dünyevi zevklerin ve kitapların kenti; seksin ve kelimelerin başkenti.

2

İskenderiye’nin şöhreti bir efsane gibi yayılmaya devam etti. Gílide’yle baştan çıkarmaya çalıştığı genç kadın arasında bu diyalogun yaşandığı tarihten iki asır sonra, İskenderiye tüm zamanların en büyük erotik mitlerinden birine, Kleopatra ile Marcus Antonius arasındaki aşkın hikâyesine sahne olacaktı.

O tarihte Akdeniz’deki en büyük imparatorluğun başkenti haline gelmiş olan Roma, Marcus Antonius İskenderiye’ye ilk ayak bastığında hâlâ dolambaçlı, karanlık ve çamurlu sokaklardan oluşan bir labirenti andırıyordu. Marcus Antonius birdenbire kendini saraylarından, tapınaklarından, geniş caddelerinden ve anıtlarından ihtişam yayılan, baş döndürücü bir kentte bulmuştu. Romalılar askeri güçlerinden emin görünüyorlar ve geleceğin efendisi olduklarını düşünüyorlardı ancak kentin pırıltılı geçmişinin, zevk düşkünlüğünün ve lüksünün cazibesıyla boy ölçüşemezlerdi. Güçlü general ve Mısır’ın son kraliçesi kâh coşkuyla kâh gururla kâh taktik hesaplar yaparak gelenekçi Romalılar arasında skandal yaratan, siyasi ve cinsel bir ittifak oluşturdular. Bu da yetmezmiş gibi, Marcus Antonius’un imparatorluğun başkentini Roma’dan İskenderiye’ye taşıyacağı söylentisi çıktı. Ünlü çift Roma İmparatorluğu’nun kontrolünü ellerine geçirmek için verdikleri savaşı kazanmış olsalardı, bugün belki de turistler Kolezyum’u ve forumlarıyla göz kamaştıran Ebedi Kent’te fotoğraflarını çektirmek için Roma yerine Mısır’a koşuyor olacaktı.